

Chương VIII - THÂN NHIỆT VÀ VTM

§1- THÂN NHIỆT

I. KHÁI NIỆM: T^0 cơ thể $\rightarrow$ 2 loại

- + Máu nóng (*ổn định, $k^0 \in t^0$ môi trường*): chim, ĐV có vú
- + Máu lạnh (*$\in t^0$ môi trường*): ếch, nhái, bò sát
- + Thân nhiệt g/s ổn định $\in$ giống, tuổi, trạng thái s.lý
- + Thân nhiệt $\in$ sinh & toả nhiệt:
  - Sinh $>$ toả $\rightarrow$ tăng.
  - Sinh = toả $\rightarrow$ ổn định
  - Sinh $<$ toả $\rightarrow$ giảm

$\rightarrow$ Bò (37,5-38,5); trâu (38-38,5); lợn (39-39,5); gà (40,5- 41)

II. QUÁ TRÌNH SINH NHIỆT

- Oxi hoá đường, axit béo
- Chủ yếu cơ: (70%). Khi h/đ $\rightarrow$ gấp 4-5 lần
- Gan, thận, tuyến: 6-7%, xương, sụn, mô LK sinh ít nhất.
- Ả/h ngoại cảnh: đông $\rightarrow$ $\uparrow$ trương lực cơ (*run, rùng mình, cồng, cứng hàm*) $\rightarrow$ $\uparrow$ TĐC $\rightarrow$ $\uparrow$ S.nhiệt. Hè $\downarrow$ S.nhiệt cân bằng m.trường
- $\in$ trạng thái TK: căng thẳng, giận dữ...

III. QUÁ TRÌNH TOẢ NHIỆT

1. Cơ quan toả nhiệt

- Da là chủ yếu (75-85% lượng nhiệt toả ra)
- Phổi qua hô hấp (9-10%)
- Tiêu hoá: + *suối âm thức ăn, nước uống*
+ *theo phân và nước tiểu.*

2. Các phương thức toả nhiệt

a. Truyền nhiệt: từ vật nóng hơn sang vật bên cạnh $\rightarrow$ mùa đông T^0 cơ thể $>$ T^0 môi trường $\rightarrow$ mất nhiệt.

- $\in$: + *Chênh lệch T^0* $\rightarrow$ mùa hè truyền nhiệt khó
- + *Gió, độ ẩm* (càng ẩm càng dễ truyền nhiệt)

b. Bức xạ: vật nóng hơn phát xạ ra môi trường dưới dạng hồng ngoại và ngược lại

- $\rightarrow$ *Vách, đệm chuồng ... ả/h đến bức xạ*
- Mùa đông k^0 có đệm chuồng $\rightarrow$ tăng bức xạ $\rightarrow$ mất nhiệt.*
- Tắm nắng $\rightarrow$ hấp thụ bức xạ.*

c. Bốc hơi nước: nước $\rightarrow$ hơi $\rightarrow$ lấy nhiệt

- + *Tiết mồ hôi (ngựa, cừu), hô hấp (trâu, chó), nước bọt*
- + $\in$ độ ẩm (*không khí khô $\rightarrow$ bốc hơi nhanh, độ ẩm cao nắng oi $\rightarrow$ bốc hơi nước kém $\rightarrow$ thân nhiệt tăng.*)

IV. CƠ CHẾ ĐIỀU TIẾT NHIỆT

1. Hóa học: qua điều tiết TĐC mô bào → ↑ hoặc ↓ sinh nhiệt

- Đông → cơ bấp run → ↑TĐC ở cơ, ↑oxh ở gan → ↑sinh nhiệt → mùa đông cần cho ăn no, KF giàu E (gluxit, lipit)
- TĐC↑ (*H tuyến giáp, vỏ th.thận*) → ngủ đông → T^ggiáp ↓ h/đ
- Mùa hè TĐC ↓ → ít đói

4

---

2. Điều tiết vật lý: = co, giãn bề mặt (*da, mạch...*)

- + Đông: da, mạch ngoại vi co → ↓toả nhiệt, da tái. *Hè ngược lại*
- + Thay lông trước mùa đông (*mùa đông dày, hè thưa*)
- + T/số hô hấp, bốc hơi nước: tiết mồ hôi nhiều → ↑toả nhiệt vào mùa hè (*Mùa hè nên tắm chải cho g/s k^o tuyến mồ hôi*)

3. Điều tiết: TK-TĐ, trung khu điều tiết vùng d'đôi

5

---

§2- VITAMIN

- + N/c ở chuột: đầy đủ dinh dưỡng (gluxit, lipit, protein, khoáng) vẫn bị còi cọc, xù lông → thiếu VTM
- + 1911: B₁ (VTM = “vie”, “amin”).
- + VTM K^o phải là chất tạo hình, chất cung cấp E mà chỉ xúc tác sinh học, đa số là coenzim
- + VTM: hợp chất h/c, p.tử bé (*tự nhiên or tổng hợp*), chỉ cần lượng rất nhỏ (μg) giúp sinh vật duy trì, phát triển và h/đ bình thường.
- + Dựa vào tính tan: 2 nhóm:
  - Tan trong dầu mỡ (A, D, E, K)
  - Tan trong nước (B, C)
- cơ thể không tổng hợp được (*trừ loài nhai lại*)

6

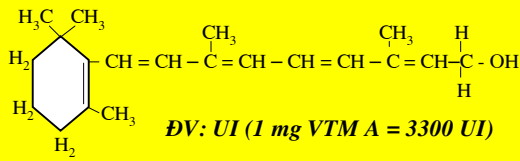

I. VITAMIN A : - (A₁, A₂, A₃)

1. Nguồn gốc

- + ĐV: dầu gan cá, lòng đỏ, bơ, sữa đ.b sữa đầu
- + TV: caroten (ớt, cà rốt, cà chua, gấc, bí đao, củ xanh)
 Vào cơ thể caroten carotenaza (do gan tạo) VTM A
- 90% dự trữ ở gan, dạng este, còn lại trong máu, võng mạc

---

2. Đặc tính lý hoá

- + Kết tinh vàng nhạt, tan trong dầu mỡ & dung môi chất béo
- + Nhiều đơn vị isopren, LK đôi → dễ phân huỷ dưới t/d t⁰, hồng ngoại, độ ẩm, oxi ngoài k² hay khi lẫn dầu mỡ bị ôi
- Khi h² chứa VTM A cần bảo quản tốt, chống oxi

3. Chức năng sinh lý VTM A

3.1. Bảo vệ, KT phát triển TB thượng bì n.m (ức sừng hóa) đường T.hoá, h², s/d, tiết niệu, mắt.

a. Thị giác

Duy trì thị giác trong tối, ngoài sáng. Thiếu → chứng quáng gà (*mắt k/n nhận cảm a/s yếu*)

8

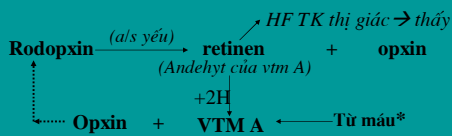

---

* Cơ chế:

- Võng mạc có 2 loại TB nhận cảm a/s (*hình nón: nhận cảm a/s mạnh, hình trụ: a/s yếu*), chất cảm quang: Rodopsin (*hình trụ*)

- P/ứ này xảy ra liên tục → retinen cạn dần, b/s = VTM A từ máu qua p/ứ oxi khử

- P/ứ xảy ra tương tự trong TB hình nón vào ban ngày nhưng tốc độ nhanh hơn

⚠ (TB hình nón: Iodopsin = opsin + aldehyt VTM A)

---

b. Sinh dục: khi thiếu
 + ♂: sừng hoá thượng bì ống sinh tinh → trở ngại sinh tinh
 + ♀: bề mặt buồng trứng dày, khô → vô sinh
Lợn nái dễ gây sẩy thai, chết thai hoặc thai kém phát triển

c. Đối với da, niêm mạc: khi thiếu
 + Da khô, nứt nẻ → rụng lông, xù xì
 + n.m ống T. hoá sừng hoá → hạn chế h/thu → suy d. dưỡng
 + n.m khô (TB tiết mucin bị sừng hoá) → dễ viêm nhiễm

3.2. Kích thích sinh trưởng g/s non, tăng tạo máu
 → thiếu → còi cọc, sinh trưởng chậm

3.3. T/d oxi hoá nguyên: vì VTM A nhiều nối đôi → dễ tham gia vào oxi khử
 → còn a/h đến h/d của VTM C (chất tham gia p/ứ oxi) 10

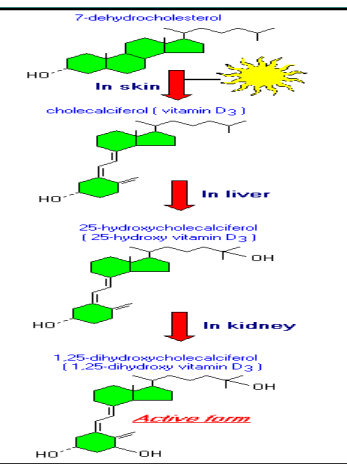

II. VITAMIN D
 (D₂, D₃, D₄, D₅, D₆)

- Từ ĐV: cá biển, dầu gan cá, sữa, lòng đỏ (C₂₇H₄₃OH)

Từ TV: rễ, củ, quả, cỏ tươi, nấm, men bia có tiền VTM D₂

❖ **Chức năng**

- Thúc đẩy hấp thu Ca, P ở ruột, ống thận qua:
  - + Thúc đẩy hình thành LK protein – Ca⁺⁺ ở n.m mạc ruột
  - + KT hấp thu muối phot phát ở ống thận.

∈ tỷ lệ Ca/ P KF thích hợp nhất =2/1

- Ả/h sự hình thành, cốt hoá xương (do hoạt hoá phosphatasa)

* Khi thiếu → ảnh hấp thu Ca, P → cốt hoá k⁰ đầy đủ → còi xương (với g/s đang trưởng thành), mềm xương (g/s trưởng thành)
 G/s trưởng thành → hạ canxi huyết → phó giáp trạng tiết PTH → phân giải canxi xương → mềm xương.

- Ả/h đến sự co cơ (co cơ cần Ca⁺⁺)
- Ả/h đến già cầm: dễ trứng ít, vỏ mềm

12

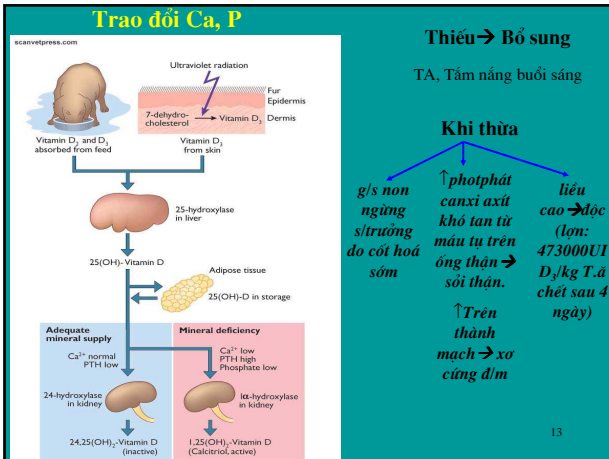

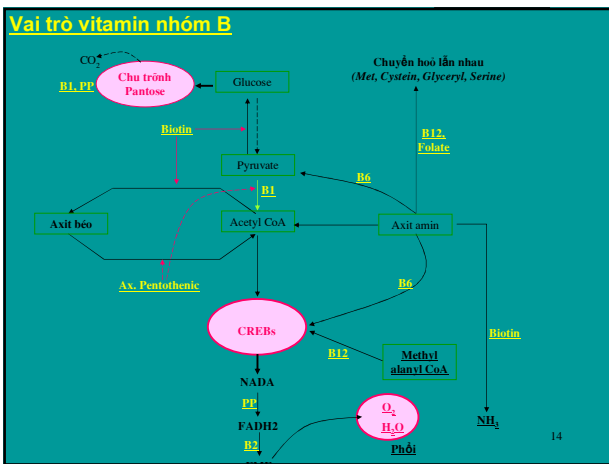
